بسم الله الرّحمٰن الرّحيم

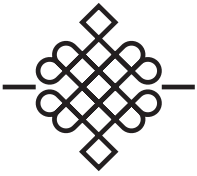

سرشناسه: اعتصامی، پروین، ۱۲۸۵ - ۱۳۲۰.
عنوان و نام پدیدآور: نمونه اشعار پروین اعتصامی/ به‌کوشش احمد رنجبر.
مشخصات نشر: تهران: امیرکبیر، ۱۳۹۲.
فروست: شاهکارهای ادبیات فارسی؛ ۳۴.
شابک: ۱-۰۴۸۲-۰۰-۹۶۴-۹۷۸
یادداشت: چاپ دهم: ۱۴۰۴.
موضوع: شعر فارسی -- قرن ۱۴.
شناسه افزوده: شاهکارهای ادبیات فارسی؛ ۳۴.
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ ش.۳۴ ۲ش/PIR۴۰۰۱
رده‌بندی دیویی: ۸/۰فا۸
شماره کتابشناسی ملی: ۱۱۷۳-۶۲م

نمونهٔ اشعار
پروین اعتصامی
به کوشش احمد رنجبر
نوبت چاپ
۱۰

شاهکارهای ادبیات فارسی

نمونهٔ اشعار پروین اعتصامی

به‌کوشش احمد رنجبر

چاپ دهم | ۱۴۰۴ | ۵۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: واژه‌پرداز اندیشه
دفتر مرکزی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی،
تقاطع خیابان سعدی، پلاک ۲
شمارهٔ تماس: ۲-۰۲۱۳۳۹۰۰۷۵۱ و ۶۱۲۸
کدپستی: ۱۱۴۳۸۱۷۸۱۸

amirkabirpub.ir
@amirkabirpubco

مؤسسهٔ انتشارات امیرکبیر
© همه حقوق محفوظ است.

مقدمهٔ ناشر

از عمر ادبیات پهناور و گران‌بار فارسی، بیش از هزار سال می‌گذرد، در این مدت کشور ایران، فراز و فرودها و کام و ناکامی‌های بسیار دیده و دوران‌های تلخ و شیرین زیادی را پشت سر گذاشته است.

فرزندان این سرزمین در این گسترهٔ زمانی و مکانی پهناور، در زمینه‌های گوناگون دانش‌های بشری، تلاش‌ها کرده و تجربه‌ها اندوخته و از جهان پررمز و راز علم و دانش، ره‌آوردهای بسیار باارزش و ماندگار، به جامعهٔ انسانیت پیشکش کرده‌اند و از همین رهگذر بوده است که قرن‌ها، یافته‌ها و تجربه‌ها و علوم و دانش مسلمین، به‌ویژه مسلمانان ایران، چشمان کنجکاو جهانیان را خیره کرده و به خود مشغول داشته است.

ادبیات پربار فارسی، جلوه‌گاه راستین انعکاس تلاش‌های هزارسالهٔ مردم مسلمان فارسی‌زبان در زمینه‌های گوناگون هنر و معارف از حماسه و داستان‌های دلکش و جذاب و تاریخ و افسانه و سیر و تفسیر قرآن و علم و عرفان و فلسفه و اخلاق است، و ازاین‌رو، گویی از لحاظ گستردگی در مفاهیم و اشتمال بر انواع ادبی، به رود پرآب و پهناور و زلالی می‌ماند که عطش هر تشنه‌ای را – با هر ذوق و سلیقه‌ای که باشد – فرو می‌نشاند

و این معنا را باید در انگیزه‌های اصیل این فرهنگ - ادبیات اسلامی - جست‌وجو کرد.

بیشتر آثار ادبی ما، متأسفانه یا تاکنون اصلاً به چاپ نرسیده یا خوب و منقح چاپ نشده است و اگر بعضی هم طبع و نشر یافته باشد، در اختیار همهٔ دوستداران کتاب در سراسر کشور قرار ندارد، به چند دلیل: یا به‌علت محدودیت امکانات توزیع، یا محدود بودن تیراژ و نسخ چاپ‌شده یا به‌دلیل گرانی که خود معلول محدود بودن تیراژ کتاب است.

بدین‌لحاظ، احساس ضرورت ایجاد مجموعهٔ «شاهکارهای ادبیات فارسی» مقبولیت و معنی پیدا می‌کند و به‌مصداق:

آب دریا را اگر نتوان کشید
هم به‌قدر تشنگی باید چشید

این نیاز به‌روشنی احساس می‌شود که اگر نسل حاضر به بسیاری از مواریث والا و انسانی فرهنگ نیاکان خود به‌آسانی نمی‌تواند دست بیابد، دست کم، نمونه‌ای - هر چند بسیار مختصر - از آن‌ها را، اگر علاقه‌مند باشد، در دسترس خود ببیند.

در مجموعهٔ «شاهکارها» از هر نویسنده و گویندهٔ فارسی‌زبان که مطالعهٔ اثرش مفید و سودمند به نظر آید، نمونه‌ای آورده می‌شود و از هر کتاب مهم، اعم از نظم و نثر که در این دورهٔ هزار ساله نوشته شده باشد، بخشی یا فصلی مطرح می‌گردد.

در هر جزوه از این مجموعه، شرح حال صاحب اثر به اختصار - اما دقیق و سودمند - ارزش اثر از دیدگاه‌های مختلف، شیوهٔ نگارش کتاب و گونهٔ زبان و بیان صاحب اثر، و کیفیت انتخاب نمونه‌ها سخن به میان

می‌آید و در ذیل هر صفحه، لغات دشوار یا دور از ذهن کتاب و همچنین اشارات و کنایات و تعبیرات پیچیده و مبهم، معنی و تفسیر و تبیین می‌شود. با این وصف ناشر بر آن بود که چاپ جدید با تجدیدنظر و رفع ضعف‌ها و کاستی‌های احتمالی، به‌صورت منقح‌تر و کامل‌تری در دسترس علاقه‌مندان به ادب فارسی قرار گیرد؛ ولی از آنجا که این آثار از مدت‌ها پیش در بازار نایاب بوده و درخواست و نیاز خوانندگان هر روز مکرر و مضاعف می‌شد، ناشر ناگزیر به تجدید چاپ آن‌ها به‌صورت کنونی اقدام نمود، امیدوار است چاپ‌های بعدی با تجدیدنظر و اصلاحات لازم در اختیار ادب‌دوستان قرار گیرد.

امید است که مجموعهٔ «شاهکارهای ادبیات فارسی» برای همهٔ اقشار باسواد و کتاب‌دوست جامعه و همهٔ علاقه‌مندان به آشنایی با فرهنگ گران‌بار و آثار ارجدار ادبی این مرزوبوم مفید و سودمند افتد؛ إن‌شاءالله.

ناشر

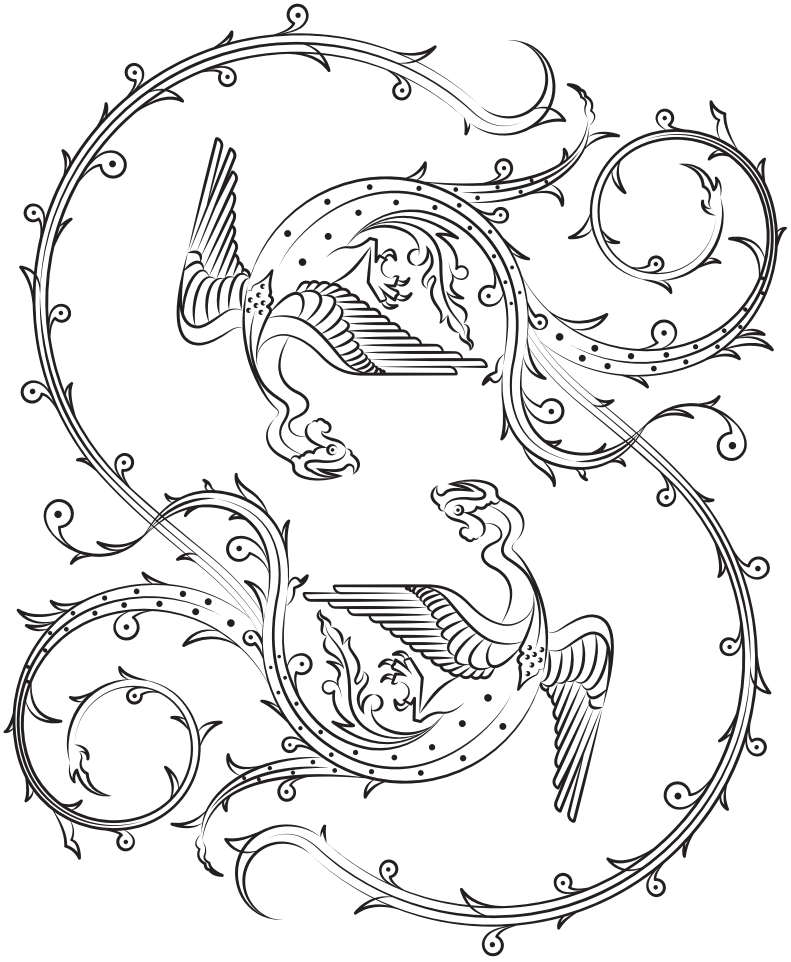

مقدمه

شعر از نهاد شاعر و از قلب و روح او سرچشمه دارد، شاعر می‌تواند دریافت اندیشه و احساس خود را به زبان آورد، بسراید، و دیگران را تحت تأثیر سروده‌های خود قرار دهد؛ و اگر چنین باشد، شاعر و شعر او ماندگار می‌شود.

دیده‌ایم و می‌بینیم که پروین اعتصامی و شعر او هر دو ماندنی هستند، چراکه اصالت و صداقت کلام، و اندیشهٔ شاعرانه در سروده‌هایش جلوه‌ای خاص دارد؛ اندیشه‌هایش نو و متضمن نکات بلند اجتماعی، اخلاقی و انتقادی است. او می‌داند زبان و قلم برای گفتن و نوشتن حقیقت است، نه وارو جلوه دادن آن.

وی تلخی‌های زندگی را بهتر از هر کس درک می‌کند، و با مهارتی خاص در معرض دید خوانندگان قرار می‌دهد. در اینجا بر زندگی پروین و دیوانش که حاصل زندگی‌اش است نظری کوتاه داریم:

پروین اعتصامی، زنی که مردانه به مبارزه با زشتی‌ها برخاست، و شعر خود را چون پتکی بر سندان فکر مستبدان زمان کوباند، فرزند یوسف اعتصامی آشتیانی معروف به اعتصام‌الملک است، سال ولادتش۱۲۸۵ش. و در تبریز

بود، تحصیلاتش در کالج آمریکای‌ها در تهران انجام شد، در ۱۸ سالگی از مدرسهٔ مذکور فارغ‌التحصیل شد، و شعر «نهال آرزو» را برای قرائت در جشن پایان تحصیل خود و دوستانش در سال ۱۳۰۳ش. سرود:

ای نهال آرزو، خوش زی، که بار آورده‌ای غنچه بی باد صبا، گل بی‌بهار آورده‌ای
... تا آخر

شعر پروین شیرین و دوست‌داشتنی است، لبریز از موعظه و پند، و آمیخته به نکات عرفانی و اخلاقی است، خود به عارفی می‌ماند دانا، و ویژگی‌های یک انسان را به مفهوم واقعی، با واژه‌هایی بسیار زیبا تصویر می‌کند:

دانی که را سزد صفت پاکی آن کو وجود پاک نیالاید
... تا آخر

سروده‌هایش نقد زمانش است، گاهی به داورانِ ناصالح و قاضیانِ بی‌انصافِ هم‌عهد خود نظر می‌اندازد، و نقش منفی آنان را در جامعه بررسی می‌کند، و علت مظلومیت آنان را توضیح می‌دهد. گاهی به بیان صفات بارز انسانی می‌نشیند، و انسانی را سزاوار انسان بودن می‌داند که روح و جان خود را از هرگونه آلایش و پلیدی بری دارد، می‌گوید اگر حق به حق‌دار برسد، نه پولدار؛ اگر رشوه و رشوه‌خواری از میان مردم اجتماع ریشه‌کن شود؛ و اگر بیچارگان و درماندگان و مستمندان در شکنجه و عذاب نباشند، جهان ما، چون بهشت موعودی خواهد شد، که در آرزویش هستیم، حدیث زندگی را از زبان حیوانات و جمادات و نباتات بیان می‌دارد تا بتواند بی‌پرده صحبت کند، و اثر سخن خود را در اذهان عامه افزون سازد، با روحی لطیف و طبعی روان، رفتار مردم را زیر ذره‌بین می‌گذارد، و